

Musí být funkcionalismus statický?

Modelování federativního funkcionalismu I.A. Bláhy

František Kalvas,
Katedra sociologie,
Západočeská Univerzita v Plzni,
kalvas@kss.zcu.cz

VÝLET ZA
(INTELEKTUÁLNÍM)
DOBRODRUŽSTVÍM:

MODELOVÁNÍ KLASICKÉ
SOCIOLOGICKÉ TEORIE

Dušan Janák,
Centrum empirických výzkumů,
Slezská Univerzita v Opavě,
janak@fvp.slu.cz

Musí být funkcionalismus statický?

- Hlavní výzkumná otázka:
Je možné, aby individuální prvek dynamizoval sociální dění?
- Doplňující otázky:
Musí individualisté své inovace přinášet již v době, kdy se společnost strukturuje, nebo je mohou prosadit i v (téměř) hotové struktuře?
Musí být individualisté výjimečně přesvědčiví?
- Klasická kritika Parsonsova funkcionalismu
(nedokáže adekvátně zachytit sociální změnu)
- Naše snaha:
využíváme impulsy FEDERATIVNÍHO FUNKCIONALISMU I. A. Bláhy =
role individuálního prvku v dynamizaci (jinak statické) struktury

Bláhova obecná sociologická teorie: FEDERATIVNÍ FUNKCIONALISMUS

Sociální funkce jsou určité regulované sociální **činnosti** určované sociálními **normami**, jež vznikají **objektivizací subjektivních hodnot** a vytvářejí **tlak** na jednotlivce.

K objektivizaci dochází v tzv. **sociální situaci**, kdy **ve vzájemném tlaku interakčních procesů**, z obecné **potřeby** upravit mezilidské vztahy, dochází k **pozměňování individuálních hodnot** a vzniku **objektivních sociálních hodnot**.

Bláhova obecná sociologická teorie: FEDERATIVNÍ FUNKCIONALISMUS II.

Protože hodnocení je především mimoracionální praktickou aktivitou, kterou nelze zcela přesně predikovat,

a hodnoty jsou právě touto praktickou emoční a volní aktivitou vytvářeny a reprodukovány,

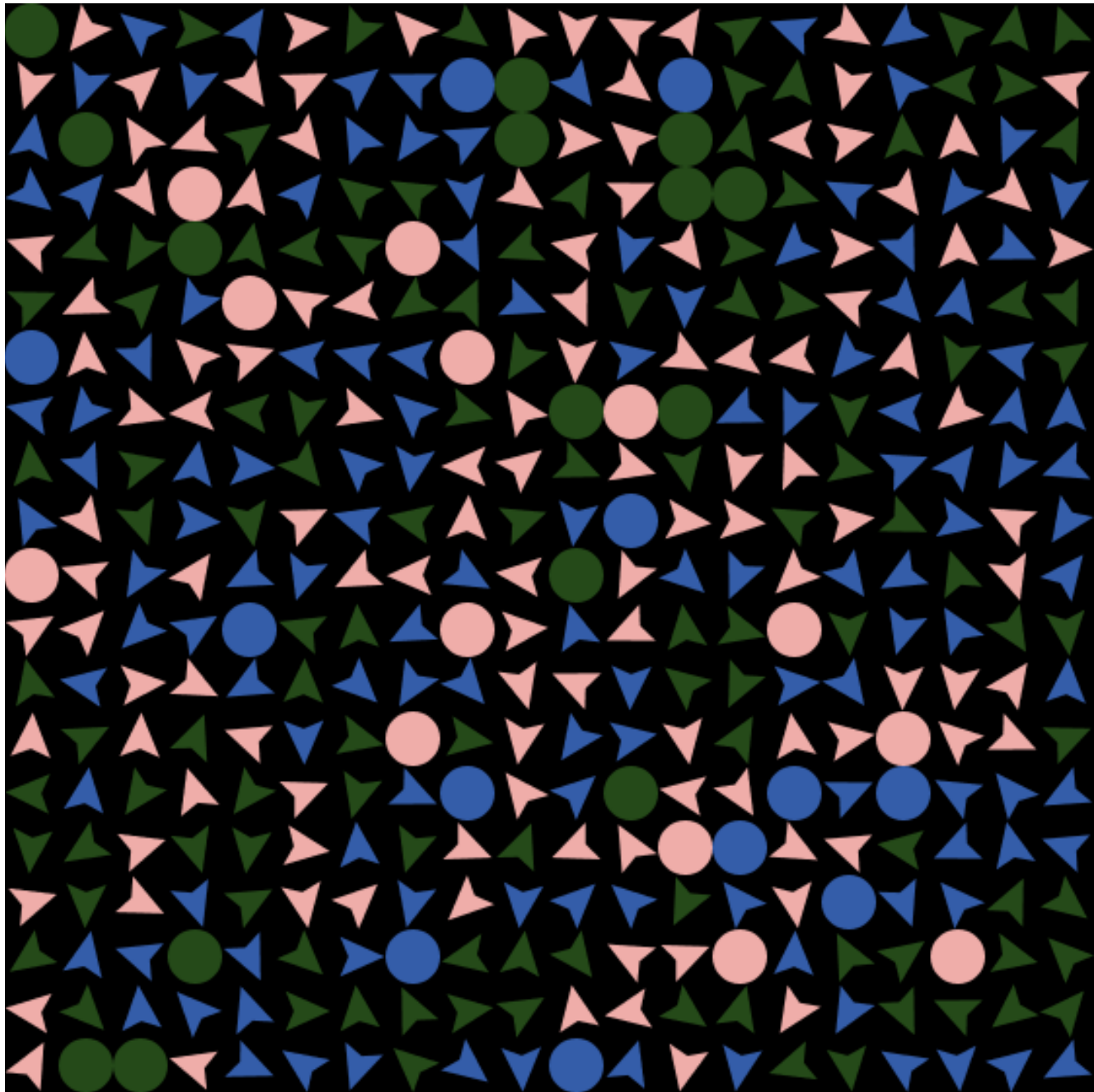
může dojít k nepředvídatelné změně hodnot, tím i norem a sociálních funkcí.

Uchopení individuálního mechanismu: DYNAMIC SOCIAL IMPACT THEORY

- Bláhova teorie nepopisuje, jak dochází ke změně na úrovni jedince, proto využíváme Dynamical Social Impact Theory (DSIT, Latané 1981), která je s Bláhou překvapivě konzistentní.
- Každý jedinec má schopnost **hájit/podporovat** hodnoty, kterými se řídí, a schopnost **přesvědčit** ostatní, aby jeho hodnoty přijali za své.
- V sociální situaci na jedince působí dvě protichůdné síly (**tlak**) – souhrnná podpora zastánců stejné hodnoty a souhrnná přesvědčivost zastánců odlišné hodnoty (**vzájemný tlak interakčních procesů**)
- Všichni nemají stejnou váhu – váha klesá se čtvercem sociální distance od jedince, který definuje sociální situaci (vytváří přirozenou hranici)
- Pokud je přesvědčivost větší než podpora, jedinec podlehne tlaku a přijme za svou hodnotu, o níž byl přesvědčován. Jeho schopnost hájit a přesvědčit se také změní.

Uchopení individuálního mechanismu: DSIT rozšířená o individualisty

- Individualisté mají zásadní vlastnost – začít žít hodnotu v rozporu s tlakem DSIT, mohou se rozhodnout pro jinou hodnotu známou z jejich sociální situace, nebo pro hodnotu za horizontem situace, ale i pro hodnotu zcela novou, kterou dosud nikdo nežil.
- Bláha definuje individualisty, jako ty, kteří **dovedou své hodnoty žít**. V DSIT to znamená, že mají maximální schopnost **hájit** svou hodnotu.
- Schopnost **přesvědčit** ostatní Bláha neřeší, proto budeme testovat dva scénáře – v prvním budou mít individualisté maximální přesvědčivost, ve druhém se jejich přesvědčivost nebude lišit od ostatních.
- //Pozn. Pokud je individualista přesvědčen okolím ke změně hodnoty, jeho schopnost **hájit** ji se řídí stejnými pravidly jako u běžných aktérů, pokud se však čase z vlastního impulsu rozhodne pro novou hodnotu, bude ji hájit znovu s maximální schopností.//

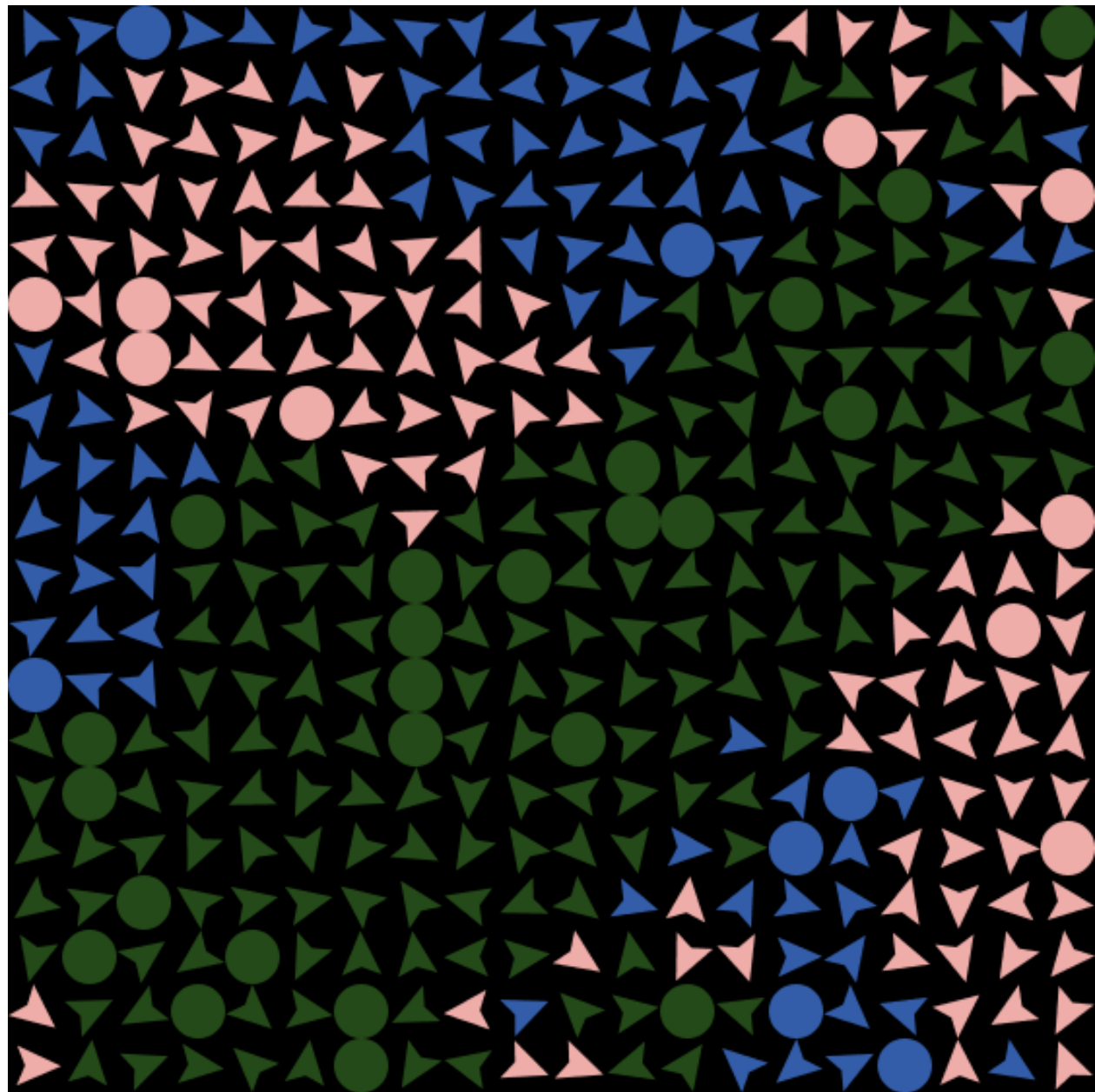
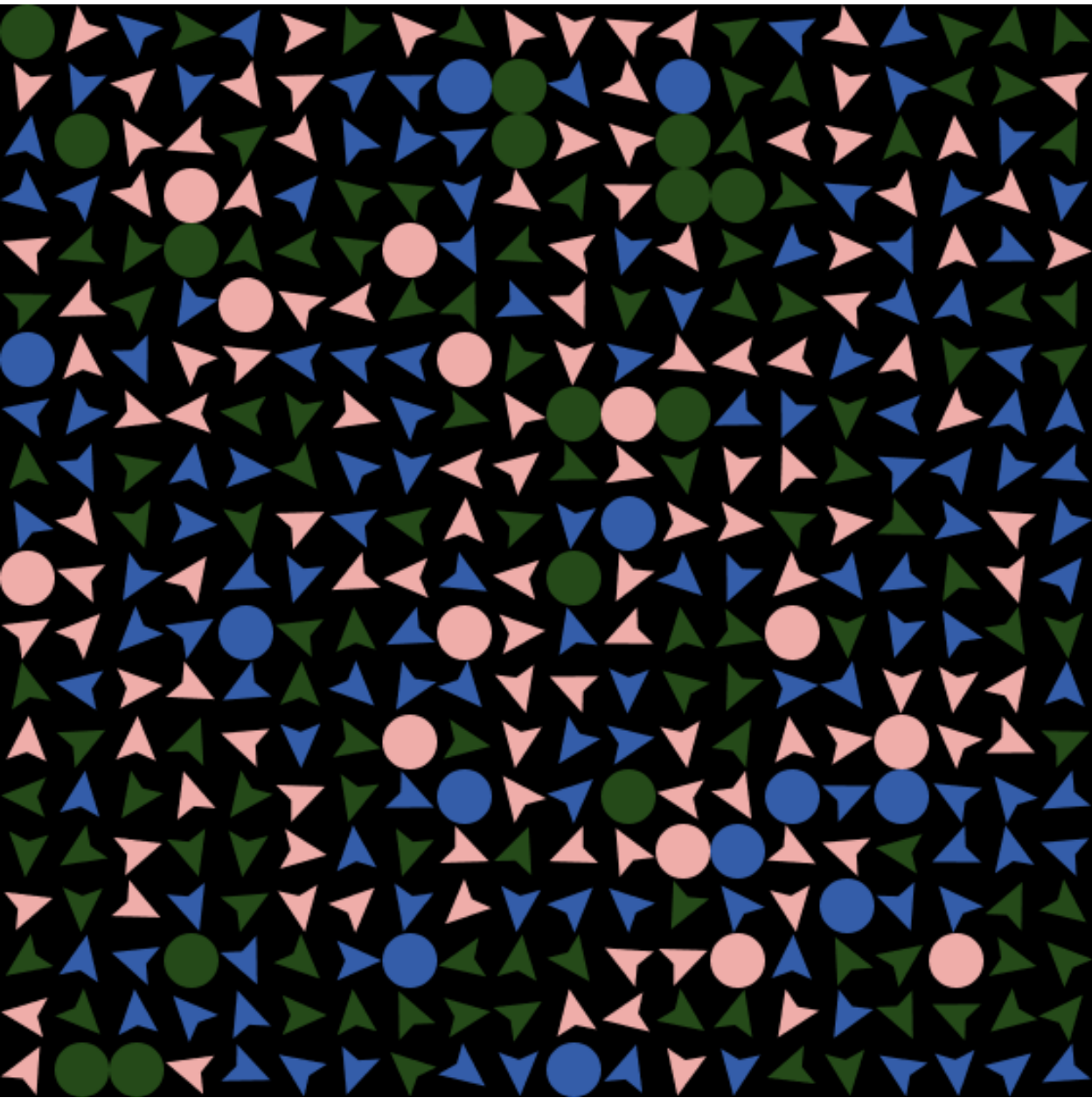
Praktická aplikace

Vytvořili jsme počítačový model:

- Mainstremové hodnoty {2; 3; 4}; Veškeré hodnoty {6; 9; 12}
- Podíl individualistů {5 %; 10 %; 15 %}; Populace {100; 400}
- Individualisté jsou maximálně přesvědčiví {ano; ne} (dále jako TLAK)
- Individualisté inovují ještě před spuštěním {ano; ne} (dále jako CHAOS)

Závislé proměnné:

- Počet změn hodnot vlivem DSIT <21–744>
(dále jako **změna**)
- Počet změn hodnot vlivem DSIT pouze u ne-individualistů <21–467>
(dále jako **čistáZměna**)
- Počet ne-individualistů, kteří zastávají inovativní hodnoty <0–177>
(dále jako **prosazení**)

Výsledky/závěry

1) Individualisté strukturu dynamizují:

- Nowak, Szamrej, Latané (1990) dosahovali v totožném modelu bez individualistů nehybné rovnováhy maximálně po 30 kolech simulace
- My jsme museli náš model uměle zastavovat po několika tisíci kolech!

2) Příliš nezáleží na tom, kdy individualisté přijdou s inovacemi – dokáží je nakonec prosadit i ve strukturované společnosti.

3) Není nutné, aby individualisté měli maximální schopnost přesvědčit, ale pokud ji mají, rapidně se zvýší jejich schopnost dynamizovat strukturu a prosazovat inovace (vizte rovnice klíčových vztahů)

$$\text{změna} = 99,4^{***} \times \text{TLAK} - 0,5^{ns} \times \text{CHAOS} + 18,1^{**} \times \text{TLAK} \# \text{CHAOS}$$

$$\text{čistá Změna} = 64,1^{***} \times \text{TLAK} - 0,6^{ns} \times \text{CHAOS} - 2,0^{ns} \times \text{TLAK} \# \text{CHAOS}$$

$$\text{prosazení} = 25,1^{***} \times \text{TLAK} + 4,1^{**} \times \text{CHAOS} + 17,1^{***} \times \text{TLAK} \# \text{CHAOS}$$

Děkujeme za pozornost!

Vaši,

František a Dušan

	zmena	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
	pind	2.364352	.4333076	5.46	0.000	1.514286	3.214418
	cmp	47.21991	2.166538	21.80	0.000	42.96958	51.47024
	att	-9.23341	.7221793	-12.79	0.000	-10.65019	-7.816634
	400.na	242.1096	3.537942	68.43	0.000	235.1688	249.0503
	1.prsv	99.40741	5.003405	19.87	0.000	89.59169	109.2231
	1.iss	-.4506173	5.003405	-0.09	0.928	-10.26633	9.3651
	prsv#iss	18.12654	7.075883	2.56	0.011	4.245023	32.00806
	_cons	.1130401	10.90467	0.01	0.992	-21.27982	21.5059

	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
pind	.9787037	.2652755	3.69	0.000	1.499123
cmp	25.59259	1.326378	19.30	0.000	28.19469
att	1.324846	.4421259	3.00	0.003	2.192212
400.na	200.6019	2.165966	92.62	0.000	204.8511
1.prsv	64.08333	3.063138	20.92	0.000	70.09262
1.iss	.6450617	3.063138	0.21	0.833	6.654348
prsv#iss	2.030864	4.331931	0.47	0.639	10.52928
_cons	-60.74923	6.675954	-9.10	0.000	-47.65229

	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
prosazeni						
pind	1.338426	.141516	9.46	0.000	1.060799	1.616053
cmp	-2.233796	.70758	-3.16	0.002	-3.621932	-.8456606
att	2.155093	.23586	9.14	0.000	1.692381	2.617805
400.na	29.74383	1.155473	25.74	0.000	27.47701	32.01064
1.prsv	25.06173	1.634086	15.34	0.000	21.85597	28.26749
1.iss	4.12037	1.634086	2.52	0.012	.9146082	7.326133
prsv#iss	17.12346	2.310947	7.41	0.000	12.58982	21.65709
_cons	-30.04938	3.561408	-8.44	0.000	-37.03618	-23.06259